

פניני המגילה

פנינים נפלאים על ימי הפורים שנכתבו ע"י הרב אברהם פוליאס

שאלו את הגר"א היכן המקור להכות את המן במגילה?
ותירץ שכתוב בפרשת כי תצא (כה ב) "והיה אם בן הכות הרשע" סופי תבות המן וכתוב הכות הרשע ומכאן רמז שצריכים להכות. (ממורינו ראש הכולל הרה"ג ר' פנחס ברזל שליט"א)

מדוע מתחפשים בפורים

הנה שאול נצטווה בהפטרה "והמתה מאיש עד אישה מעולל עד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור".

מה חטאו הבהמות שנגזרה עליהם מיתה, ואין לומר שהוא מדין "תמחה את זכר עמלק" שלא יהא שם עמלק נזכר שבהמה זו של עמלק וכדומה דאם כן היה צריך להיות חיוב להשמיד גם את שאר הרכוש כבתים וכדומה כי שם עמלק נזכר עליהם 'בית פלוני שייך לעמלקי פלוני'?

וביאר בספר דברי שלום (ח"א) שעל הפסוק "מלחמה לה' בעמלק מדר דר" כתב המכילתא מדורו של משה לדורו של שמואל ומדורו של שמואל לדורו של משיח ובזה שמדברי המכילתא מבואר שמלחמת עמלק מתחלקת לג' שלבים משה, שמואל, ומשיח.

לכן יהושע רק חתך ראשי הגיבורים שנאמר ויחלוש יהושע את עמלק וכו' ויחלוש מלשון להחליש, ואצל שמואל הי' צריך להרג רק את האנשים, ומשיח צדקנו בס"ד ימחה גם את זכר עמלק שלא יהא שמו נזכר, ואז יהא השם שלם והכסא שלם, ורק הדברים האלו מעלים את הקושיא הראשונה ביתר שאת אם הצווי ה' היה להרוג את האנשים מדוע להרוג את הבהמות, וביאר רש"י בשם חז"ל שהעמלקים היו מכשפים והתחפשו לבהמות ולכן היו צריכים להרגם מדין האנשים' שהיו אותם ה'בהמות', ואם כן מצאנו מקור לכך שמתחפשים בפורים זכר לעמלקים שהתחפשו בכדי לברוח. (ישר כך להרב גוטל שליט"א על הורט היפה)

מבטלין תורה למקרא מגילה

הקשה הרש"ש במגילה (ג.) מה הכונה שמבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה הרי המגילה עצמה גם כן תלמוד תורה?

וביאר בספר טעמא דקרא בשם החזו"א שבמגילה אין מקיימין מצות תלמוד תורה מכיון שמגילה עצמה תלמוד תורה תמיד ואם כן כשתקנו חכמים חיוב לקרוא את המגילה פקע ממנו מצות תלמוד תורה וחל עליו חיוב חדש של מקרא מגילה היום.

ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה (א' א')

כחלק מתיאור ממלכתו האדירה של אחשורוש מציין הפסוק כי הוא מלך על מאה ועשרים ושבע מדינות אולם הדגשת עובדה זו נראית לכאורה מיותרת, ויש להבין מדוע היא קשורה לנס פורים ולשם מה מצאו לנכון מרדכי ואסתר לציין אותה במגילה?

ותירץ בספר מתוק האור שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו כי זרעו לא יכלה לעולם ולכן גם בשעה שעם ישראל סובלים רדיפות וצרות במקום אחד דואג הקב"ה לכך שבקצה האחד של העולם יתנהלו החיים כסדרם ובעוד ששואה עלולה להתחולל באזור אחד נהנים היהודים במקום אחר משוין זכויות ומחיי שלוח.

שם:

למה בתחילת המגילה כתוב ויהי בימי אחשורוש ובעל הנסים כתוב בימי מרדכי ואסתר?
וביאר בספר טעמא דקרא שכאן התחיל לספר את הצרה שהיתה שם וזה היה בשביל שמלך

בס"ד

אחשורוש הטפש ולכן אמר בימי אחשורוש אבל בעל הנסים שאינו מספר אלא הנס שהיה וזה בזכות מרדכי ואסתר ולכן קאמר מרדכי ואסתר.

שם:

מה ראה הכתוב לציין כבר בתחילת המגילה שהוא אחשורוש ברשעו מתחילתו ועד סופו? וביאר הגר"ח קניבסקי שהיה מקום לחשוב שרק בתחילה היה רשע אבל לאחר שנשא אחשורוש את אסתר וכבר נודע לו עמה ומולדתה הוא יחדל משנאתו לעמה של אסתר ויתחיל לחבב את עמה ועל כך אמר הכתוב הוא אחשורוש הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו וגם לאחר מעשה הנס שנתהפכה הגזרה לטובתם של ישראל נשאר אחשורוש ברשעותו ושנאתו.

בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל שריו ועבדיו חיל פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו וכו' חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת, והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך (פרק א' פסוק ג'ז')

המשתה שערך אחשורוש היה ברב פאר והדר ועם כל גינוני המלכות וכפי שמתואר בפסוקים בפרוטרוט "חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מיטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך" מדוע לא מוזכר שהיו במשתה כלי שיר שניגנו והנעימו למשתתפים בקול שיר ונגינה?

וביאר המהרם שיף שהמשתה היה כרצון איש ואיש ואי אפשר שהנגינה שתנוגן תערב לאזנם של כל המשתתפים ויש הרבה סגנונות מוסיקליים ומה שערב לאזנו של אחד צורם לאזנו של חברו ועל כן לא ניגנו.

ועוד ביאר שאחשורוש ידע שמאז החורבן בית המקדש קיבלו עליהם היהודים שלא לשמוע כלי שיר ולכן חשש שאם ישמיע להם נגינת כלי שיר הם ימנעו מלהשתתף במשתה והואיל ומטרת המשתה היתה להחטיא את ישראל העדיף אחשורוש שהמשתה לא יהיה בתכלית השלמות ובלבד שיחטאו ישראל.

ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו (פרק ב' פסוק ט"ז)

מעולם הוקשה לי ממעשה דפרעה (בראשית י"ב) שלקח את שרי והקב"ה הביא על ביתו נגעים גדולים וכן ממעשה דאבימלך שלקח את שרה (שם כ"ו) שהקב"ה הענישו מחמת שעשה מעשה זה ואילו כאן שלקח אחשורוש את אסתר אין הקב"ה מענישו כלל?

לפני כמה שנים בפורים שאלתי את הרה"ג ר' אברהם יצחק ברזל צוק"ל קושיא זו ותירץ לי שאחשורוש קיבל עונש, והעונש היה שמרדכי היהודי נעשה לו לשר, ולאחשורוש זה עונש היות והוא שנא את היהודים והקב"ה גלגל שמרדכי שהיה הכי חשוב אצל היהודים נעשה לשר על כל ביתו.

ויאמר חרבונה אחד מן הסריסים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו (פרק ז' פסוק ט')
הרי נאת שבעת הסריסים ובהם ממוכן מוזכר שתלו על העץ מכיון שגרמו לאחשורוש להרוג את ושתי וכיצד המן ניצל? ועוד כתוב אחר הדברים האלה גידל המלך אחשורוש את המן ומדוע גידלו? ועוד גם הנה העץ אשר עשה המן שגבהו 50 אמה וכו' מה הענין להזכיר את הגובה של העץ?

וביאר הבן איש חי שיש חוק שהנתלה והחבל נקרע יש לו חנינה וניצל מהמוות ובפרס היה חוק שמי שנפל מהתליה צריכים לגדלו ולכן המן אחר שנתלה והחבל נקרע הוצרך אחשורוש לגדלו ,

וכשהגיע הזמן שאחשורוש וילך להרגו אמר לו חרבונה שהנה העץ בבית המן אמר לו אחשורוש אבל אם אני יתלה אותו הרי שוב הוא יפול מהחבל ולכן הוסיף חרבונה שגבוהו 50 אמה שגם אם החבל יקרע המן כבר לא ינצל אלא ימות בריסוק אברים. (יש"כ להרב יהודה רוטמן על הדברים הנפלאים)

שאלות פוריים

למה הרגו את המן, הרי יכלו לעשותו עני ואז ייחשב כמת בלי שיצטרכו להרוג אותו ולטרור בתליית נבלתו על העץ? תשובה: היו צריכים לתלות את המן על עץ כדי לקיים בו מידה כנגד מידה שהוא רצה לתלות את מרדכי. ועל פי זה מתורצת היטב קושיית הפני אביגדור ששואל מדוע אמרה אסתר ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, מדוע להחריש על מכירת עם ישראל לעבדים? די"ל שלכך התכוונה אסתר, אילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, כי אז יכלו במידה כנגד מידה לקחת את המן לעבד ולהשאירו חי בבחינת עני חשוב כמת, אבל הוא רצה להשמיד ולהרוג ולכן הוא צריך להיהרג.

למה תלו את כל עשרת בני המן זה מעל זה על עץ אחד (כמובא במגילת אסתר מהדורת וקסברגר) ולא פיזרו אותם על עשרה עצים ברחבי הארץ משום פרסומי ניסא? תשובה: יכלו לתלותם על עשרה עצים אבל מכיוון שאת המן היו חייבים לתלות על עץ גבוה 50 אמה ובכדי שאפשר יהיה להגיע לגובה כזה תלו אותם ביני וביני כדי שאפשר יהיה להשתמש בנבלתם כמדרגות להגיע לפסגת העץ.

אסתר הזמינה את המלך והמן לסעודה (כמובא ברש"י שסעודה נקראת משתה). ונשאלת השאלה, אם כן למה באמת בעל המגילה כתב שהזמינה למשתה ולא כתב שהזמינה לסעודה? תשובה: המשנה באבות ג ג אומרת: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים. לכן כדי שסעודתה לא תחשב כזבחי מתים, נקראה סעודה זו בשם משתה.

מה הראייה שבזמן אחשורוש לא היה קורונה? תשובה: הגמ' במגילה טז. אומרת שמרדכי בעט בהמן כשהעלה על הסוס. ואם היה קורונה לא יכול היה לבעוט בשל חובת שמירת ריחוק חברתי של שני מטרים.

כתוב שבמדבר היה יורד מן לכל אחד לפי דרגתו לרשע היה צריך ללכת ללקט, ליותר צדיק ירד יותר קרוב וליותר צדיק ירד בפתח ביתו. ושמעתי שאומרים שאסתר מוכח שהיתה הכי צדיקה שהמן נפל לה על מיטתה.

מדוע מנהג ישראל לעשות זכר דוקא לאוזן המן ולא לשאר איבריו? כי מידה טובה אחת היתה בו בהמן ימ"ש. שהיתה לו אוזן שומעת, והיה שומע ליועציו ולאשתו והיה מתייעץ עימם, כמ"ש במגילה כמה פעמים. וכתוב במשלי "שומע לעיצה חכם". ובלי אוזן שומעת חסר בכל האדם וכאומרם ז"ל "חירשו נותן לו דמי כולו". [ואם תשאל מפני מה אנו מחפשים זכות אצל אותו רשע? אף אתה אמור לו, כדי שיהיה חייב, שהרי בבית הדין, אם כולו חייב הרי הוא זכאי]

'והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש'. למה דחפו אותו, האם אין בזה חשש של זורק אבן אחר הנופל? מוכח מכאן שכל הבעייה לזרוק אבן אחר הנופל זה בכדי שלא לבזותו אחרי שכבר התבזה בנפילה, ולכן אצל המן לא היתה בעייה משום שהוא היה חפוי ראש ולא ראה את הביזיון שבדחיפה.

איך קראו לחמותו של המלך החשורוש? שככה שנאמר: "וחמת המלך שככה" ולחמותו השניה? בערה. שנאמר: "וחמת המלך בערה בו". והשלישית? כשך. כנאמר: "אחר הדברים האלה כשך

חמת המלך".

למה אסתר לא עשתה תנאי כפול עם המלך: 'אם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי, ואם על המלך לא טוב לא תנתן לי?' תשובה: אסתר לא היתה צריכה לעשות תנאי כפול משום שהגמ' בכתובות עד. אומרת שתנאי כפול הוא דין רק בדבר שאפשר לעשותו ע"י שליח, וכאן אסתר ביקשה שאחשורוש בעצמו יבטל את הגזירה כנגד היהודים ולא שליח.

לך כנוס את כל היהודים" למה מגיע ליהודים לקנוס אותם? כיון ש"נמכרנו אני ועמי" ורבי מאיר סובר בגמרא כתובות שכשיש מכר אין קנס לכן אמרה אסתר שאם יהיה קנס לא יהיה מכירה.

הגיים פוריים

המלצר פנה אל האורח שישב זמן רב מבלי ששרתוהו מה תזמין אדוני? האורח ברוגזה לכתחילה באתי לאכול ארוחת בוקר אך אם ארוחת הצהרים כבר מוכנה אזמין ארוחת ערב.

אתם באמת רוצים לדעת עד כמה גבוהים גורדי השחקים באמריקה? הקשיבו ואספר לכם מעשה שהיה כשהייתי בניו יורק עליתי במדרגות בניין רב קומות טיפסתי ועליתי וכשהגעתי לקומה העליונה הייתי צריך לזחול על בטני כדי לתת רווח לירח שיעבור מעלי.

ועוד מעשה שקרה לי הגעתי לניו יורק וקרוב משפחה הזמין אותי לסעודת פורים עד שטיפסתי ועליתי בבניין האדיר לקומה בה הוא גר פתחתי את הדלת ומצאתי אותו ואת כל משפחתו יושבים בסדר של פסח.

סדר ברכת המנגל נוסח ישיביש יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שידלק מנגל זה השוכב כאן בקלות ושכל הגחלים יבערו בו בצורה אחידה, שלא תחרוך האש הזאת את השישליק, שלא יעוף חס וחלילה האפר וידבק אל הקבב, ושיהיה הבשר אשר אנו שוטחים עליו בעת הזאת רך וטוב, שלא נקבל לא כויות ולא ריח של נפט ושהעשן לא יכנס לעינים אבל יגרש את הזבובים כן יהי רצון ונאמר אמן,

ואחרי שגומר לאכל יזהר שלא ישכח לברך ברכה מעין שלוש על האש ועל פרי האש, שאם שכח לא יצא ידי חובתו.

סדר תפילת הדרך נוסח ישיביש יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתולינו ברגל לשלום ותצעידנו במכונית לשלום ותדריכנו באוטובוס לשלום ותגיענו עם גלגלים שלמים למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום (ואם חוזר מיד ותחזירנו לשלום) ותצילנו מכף מכשיר הלייזר וכל משגיח, ושוטר, וטרמפיסטים, ונהגי משאיות, אוטובוסים ומוניות בדרך, ומכל מיני תאוונות ונהגות המתרגשות ובאות לעולם, ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו על ההגה וההילוכים ותתנו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו והורינו, ותשמע קול תחנונינו לפני הראש ישיבה כי קל שומע תפילה ותחנון אתה ברוך אתה ה' שומע תפילה.

בחור אחד בא לישיבה קטנה להיבחן שאל אותו ראש הישיבה בן כמה אתה ענה הבחור בן 14 אמר לו ראש הישיבה תתבייש לך החת"ס היה בגילך בישיבה גדולה שאל הבחור בן כמה הרב ענה לו בן 80 אמר לו הבחור תתבייש לך החת"ס היה בגילך בישיבה של מעלה.

מנין לנו שבבית המן לא היו משרתים ומשרתות? לפי שבתו של המן הוצרכה בעצמה להריק את הדלי מי השופכין.

מנין לנו שלא היה בבית המן בית הכיסא? שנאמר ויתאפק המן.

גימטרייה ההבדל בין רצוי (306) למצוי (146) זה כסף כלומר ההבדל בין מה שאנו רוצים לבין מה שיש לנו זה כסף.